

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงสรุปผลการศึกษา ส่วนที่สองคือ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และส่วนสุดท้ายจะกล่าวถึงข้อจำกัดในการศึกษาและข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในอนาคต

6.1 สรุปผลการศึกษา

อินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนดาบสองคม เป็นสิ่งที่มีประโยชน์ และเป็นที่ยอมรับใช้ในปัจจุบันเป็นอย่างมาก แต่ก็สามารถเป็นภัยต่อผู้ใช้ได้เช่นเดียวกับเทคโนโลยีและสื่ออื่นๆ หากใช้อย่างไม่ระมัดระวังก็อาจนำภัยอันตรายต่อร่างกาย จิตใจ และทรัพย์สิน มาสู่ผู้ใช้และครอบครัวได้ โดยเฉพาะกับกลุ่มเด็กและเยาวชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตจำนวนมากและเป็นวัยที่ไม่มีวุฒิภาวะพอ แม้เด็กและเยาวชนจะมีความเสี่ยงในการเข้าถึงเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม แต่เด็กและเยาวชนก็ยังมีเกราะป้องกันด่านแรกที่มีความใกล้ชิดมากที่สุด คือ ผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ปกครองควรจะต้องมีหน้าที่คอยดูแลสอดส่อง ให้คำแนะนำการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างถูกวิธีให้กับบุตรหลาน แต่พบว่าผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจและดูแลการใช้งานอินเทอร์เน็ตของบุตรหลานอย่างไม่ทั่วถึง และที่ผ่านมาได้มีความพยายามจากรัฐบาล หน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ทั่วโลกที่จะพยายามจำกัดเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมแก่ผู้บริโภคซึ่งส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชน เพื่อไม่ให้ได้รับสิ่งที่ไม่เหมาะสม แต่ก็ยังปรากฏเนื้อหา หรือบริการที่ไม่เหมาะสม และข่าวสารที่ไม่ดีเกี่ยวกับปัญหานี้ออกมาเป็นระยะ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก คือ ประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของประโยชน์หรือสวัสดิการของผู้ปกครองที่เพิ่มขึ้น จากการดำเนินการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน สะท้อนผ่านความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ใช้อินเทอร์เน็ต รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการกำหนดมูลค่าความเต็มใจจะจ่าย

วิธีการศึกษาที่ใช้ในการศึกษา คือ วิธี stated preference โดยการประเมินมูลค่าทางตรงภายใต้ตลาดสมมติ (contingent valuation) เนื่องจากการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นโครงการหรือสินค้าที่ไม่ผ่านตลาด (non-market good) กลไกตลาดไม่สามารถกำหนดราคาได้ จึงไม่สามารถหามูลค่าได้จากราคาตลาด อีกทั้งเลือกใช้

รูปแบบคำถามปลายเปิดแบบเสนอราคาสองครั้ง เนื่องจากเห็นว่าคำถามปลายเปิดสามารถแก้ปัญหา Strategic bias ได้ และสอดคล้องกับสถานการณ์จริงที่ผู้บริโภคเผชิญ และเมื่อเทียบ ณ จำนวนตัวอย่างที่เท่ากันจะมีค่าความแปรปรวนของค่าเฉลี่ยของความเต็มใจที่จะจ่าย ต่ำกว่าคำถามปลายเปิดแบบเสนอราคาครั้งเดียว ประกอบกับมีช่วงความเชื่อมั่นที่ถูกต้องและแม่นยำมากกว่าคำถามปลายเปิดแบบเสนอราคาครั้งเดียว

การศึกษาในครั้งนี้เลือกใช้วิธีการสำรวจ โดยการส่งแบบสอบถามไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Sampling) สำรวจความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองที่มีอายุ ตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป ของเด็กและเยาวชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตและกำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนสามัญศึกษา ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และในการอธิบายขั้นตอนการดำเนินการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน อธิบายตามกลไกหลักที่ใช้ในการกำกับดูแลเนื้อหาอินเทอร์เน็ต (พิรงรอง รามสูตธนะ นันทน์และนิมา คณานิธิพันธ์, 2547) ได้แก่ 1) กฎหมาย มาตรการ บทลงโทษ 2) การปิดกั้นและกั้นกรองเนื้อหา 3) กฎ กติกา มารยาท 4) สายด่วน และ 5) การรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและเอกชน โดยมีวิธีการเก็บเงิน คือ การจ่ายเป็นค่าบริการรายเดือน

ก่อนทำการสำรวจจริงได้ทำการทดสอบแบบสอบถาม โดยการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว และสำรวจนำร่อง ทั้งหมด 80 ตัวอย่าง จากการสำรวจนำร่องทำให้ได้ราคาตั้งต้นที่เสนอ 4 ราคา คือ 50 100 200 และ 400 บาท ในการสำรวจจริงได้ส่งแบบสอบถามไป 1,050 ชุด ได้รับการตอบกลับมา 712 ชุด และเป็นแบบสอบถามที่ใช้ในการวิเคราะห์ 657 ชุด จาก 21 โรงเรียน 6 เขตการปกครอง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในครั้งนี้จำนวน 657 ตัวอย่าง ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายร้อยละ 42.3 มีอายุอยู่ในช่วง 40-49 ปี ถึงร้อยละ 53.1 โดยอายุเฉลี่ยของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 41.13 ปี และร้อยละ 77.8 มีสถานภาพสมรสแล้วอยู่ด้วยกัน ระดับการศึกษาสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ปกครองร้อยละ 37.0 สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี โดยปีการศึกษาเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ 12.92 ปี สำหรับอาชีพของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง เป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 25.6 รองลงมาประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปหรือค้าขายร้อยละ 24.4

ลักษณะของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4.45 คน ต่อครัวเรือน ส่วนใหญ่มีสมาชิก 4-5 คน ถึงร้อยละ 66.1 สำหรับจำนวนเด็ก (อายุต่ำกว่า 12 ปี) ในครัวเรือน เฉลี่ย 0.9 คนต่อครัวเรือน ครัวเรือนที่มีเด็กจำนวน 1 คน มีร้อยละ 45.5 โดยครัวเรือนที่ไม่มีเด็กเลย มีร้อยละ 34.7 ส่วนจำนวนเยาวชน (อายุ 12-18 ปี) ในครัวเรือนเฉลี่ย 1.09 คนต่อ

ครัวเรือน ครัวเรือนที่มีเยาวชนจำนวน 1 คน มีร้อยละ 54.9 โดยครัวเรือนที่ไม่มีเยาวชนเลย มีร้อยละ 20.1 สำหรับสัดส่วนของเด็กในครัวเรือนต่อจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมดในครัวเรือน เท่ากับ 0.43 จำนวนเด็กและเยาวชนเพศชายในครัวเรือนเฉลี่ย 0.86 คนต่อครัวเรือน และครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนเพศชาย 1 คน มีร้อยละ 45.5 โดยครัวเรือนที่ไม่มีเด็กและเยาวชนเพศชายเลย มีร้อยละ 35.9 ส่วนจำนวนเด็กและเยาวชนเพศหญิงในครัวเรือนเฉลี่ย 1.12 คนต่อครัวเรือน และครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนเพศหญิง 1 และ 2 คน มีร้อยละ 53.5 และ 23.1 ตามลำดับ โดยครัวเรือนที่ไม่มีเด็กและเยาวชนเพศหญิง ร้อยละ 19.9 สำหรับสัดส่วนของเด็กและเยาวชนเพศชายในครัวเรือนต่อจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมดในครัวเรือน เท่ากับ 0.42

สำหรับพฤติกรรมการเปิดรับสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้ปกครอง พบว่า มีครัวเรือนที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่บ้าน ร้อยละ 67.4 และผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยใช้อินเทอร์เน็ต ร้อยละ 65.9 โดยเฉลี่ยใช้อินเทอร์เน็ตมาแล้ว 2.93 ปี และใช้อินเทอร์เน็ตเฉลี่ย 3.78 ครั้งต่อสัปดาห์

จากการสอบถามความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม พบว่า ประเด็นที่ผู้ปกครองทราบมากกว่าไม่ทราบ คือ มีหน่วยงานรัฐที่ชื่อ คณะกรรมการสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ ดูแลปัญหานี้ สามารถดูไฟล์ที่เป็นรูปภาพ เสียง ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเคยเข้าชมได้ พ.ร.บ. ว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 บังคับใช้แล้ว สามารถตรวจสอบรายชื่อเว็บไซต์ ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเคยเข้าชมได้ มีโปรแกรมกลั่นกรองเนื้อหาเว็บไซต์ กลุ่มข่าว ห้องสนทนา หรืออีเมล ที่ไม่เหมาะสม และผู้อื่นหรือบุตรหลานของท่าน สามารถนำโปรแกรมต่างๆ ที่ท่านติดตั้งนั้นออกได้ โดยมีเพียงประเด็นเรื่องโปรแกรมที่สามารถกำหนดระยะเวลาการใช้คอมพิวเตอร์ เท่านั้นที่ผู้ปกครองไม่ทราบมากกว่าทราบ

การดูแลเอาใจใส่การใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน ของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง พบว่า สิ่งที่ผู้ปกครองทำเป็นประจำ มากที่สุด คือ แนะนำให้บุตรหลาน ให้ระวังถึงอันตรายที่แฝงอยู่บนอินเทอร์เน็ต และสิ่งที่ผู้ปกครองกระทำเป็นประจำมากที่สุด คือ ศึกษา หาข้อมูล เกี่ยวกับการป้องกันใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม และเคยใช้อินเทอร์เน็ตร่วมกับบุตรหลานของท่าน สำหรับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ถึงร้อยละ 89.6

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า พฤติกรรมที่ผู้ปกครอง ตอบว่า กระทำเป็นประจำ มากที่สุด คือ การพูดคุย หยอกล้อกับบุตรหลาน หรือแสดงความรักด้วยการสัมผัสกันอย่างอบอุ่น เช่น โอบกอด หอมแก้ม เกี่ยวแขน ร้อยละ 43.1 และตอบว่า กระทำเป็นบางครั้ง ในพฤติกรรมเหล่านี้มากที่สุด ได้แก่ เปิดโอกาสให้บุตรหลานมีส่วนร่วมในการ

ตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครอบครัว ร้อยละ 41.1 มีกิจกรรมพิเศษหรืองานอดิเรกร่วมกัน เช่น เล่นกีฬา ปีนต้นไม้ ไปซื้อของด้วยกัน ดูหนัง ฟังเพลง ร้อยละ 36.5 และมีวันที่สมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้า แล้วทำกิจกรรมด้วยกัน ร้อยละ 34.4

การคาดการณ์ของผู้ปกครองเกี่ยวกับพฤติกรรมของการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน พบว่า สถานที่ที่ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างคาดว่าบุตรหลานที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ตมากที่สุด คือ บ้าน ถึงร้อยละ 61.0 และผู้ปกครองที่คาดว่า บุตรหลานมีวัตถุประสงค์หลักในการใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อความบันเทิง ร้อยละ 44.4 สำหรับความกังวลใจของผู้ปกครองเกี่ยวกับความเสี่ยงหรือโอกาสที่บุตรหลานจะเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม ทั้งตั้งใจและบังเอิญ พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างคิดว่าบุตรหลานมีโอกาสเข้าถึง ในระดับปานกลางมากที่สุด ร้อยละ 32.3

การตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ เห็นด้วยอย่างยิ่งว่า ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน เป็นหน้าที่ของทุกคน ในสังคมที่ต้องร่วมมือกันป้องกันและแก้ไข สำหรับความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง ไม่แน่ใจว่า งบประมาณหน่วยงาน และกฎระเบียบของรัฐบาลในการควบคุม ดูแลปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม ว่าจะมีความเหมาะสมหรือไม่

การศึกษาครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 แบบจำลอง คือ แบบจำลองที่ 1 กำหนดค่าขอบล่างเป็นศูนย์ ในกรณีที่ผู้ปกครองตอบไม่ยินดีจ่ายทั้งสองครั้ง ซึ่งจะทำให้เหลือจำนวนตัวอย่างในการวิเคราะห์ 471 ตัวอย่าง และแบบจำลองที่ 2 ไม่กำหนดค่าขอบล่าง ในกรณีที่ผู้ปกครองตอบไม่ยินดีจ่ายทั้งสองครั้ง จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิเคราะห์ 657 ตัวอย่าง

ผลการศึกษาจากการประมาณค่าแบบจำลอง Censored Regression Model ด้วยวิธี Maximum Likelihood Estimation (MLE) โดยลักษณะของการแจกแจงความน่าจะเป็นของ WTP ที่เหมาะสมที่สุด ในการศึกษาครั้งนี้ คือ แบบ Lognormal สำหรับผลการศึกษาของทั้ง 2 แบบจำลอง มีรายละเอียด ดังนี้

แบบจำลองที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายต่อครัวเรือนเท่ากับ 370 บาทต่อเดือน ค่ามัธยฐานของมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายต่อครัวเรือนเท่ากับ 223 บาทต่อเดือน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ผู้ปกครองเพศชาย ระดับรายได้ของครัวเรือน จำนวนเด็กและเยาวชนในครัวเรือน ผู้ปกครองที่คาดว่าบุตรหลานใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิง และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ผู้ปกครองที่

เผชิญราคาตั้งต้นที่เสนอต่ำ (50, 100, และ 200 บาท) ผู้ปกครองที่คาดว่าบุตรหลานใช้อินเทอร์เน็ตที่บ้านและโรงเรียน

แบบจำลองที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยของความเต็มใจที่จะจ่ายต่อครัวเรือน 317 บาทต่อเดือน ค่ามัธยฐานของมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายต่อครัวเรือนเท่ากับ 132 บาทต่อเดือน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ ผู้ปกครองเพศชาย ระดับรายได้ของครัวเรือน สัดส่วนของจำนวนเด็กในครัวเรือนต่อจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมดในครัวเรือน ระดับความกังวลใจของผู้ปกครองในความเสี่ยงที่บุตรหลานจะเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม ผู้ปกครองที่คาดว่าบุตรหลานใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อติดตามข่าวสาร การสื่อสารและความบันเทิง ระดับความรู้ในการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม ระดับการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหา และการมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน สำหรับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงลบ ได้แก่ ผู้ปกครองที่เผชิญราคาตั้งต้นที่เสนอต่ำ (50, 100, และ 200 บาท) ระดับการดูแลเอาใจใส่การใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน ผู้ปกครองที่คาดว่าบุตรหลานใช้อินเทอร์เน็ตที่บ้านและร้านบริการอินเทอร์เน็ต

ผลการประมาณมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวมของครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตในเขตกรุงเทพมหานครทั้งหมด ที่มีต่อโครงการนี้ ซึ่งคำนวณจากแบบจำลองที่ 2 มีมูลค่าประมาณ 406.75 ล้านบาทต่อเดือน และมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวมเฉพาะครัวเรือนติดตั้งอินเทอร์เน็ตที่บ้านทั้งหมด เท่ากับ 287.11 ล้านบาทต่อเดือน

6.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

6.2.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันปัญหา

1) จากผลการประมาณมูลค่ารวมของความเต็มใจที่จะจ่ายของครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แสดงถึงประโยชน์ (Benefit) โดยตรงที่ผู้ปกครองจะได้รับจากการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของบุตรหลาน ดังนั้นถ้าหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถดำเนินโครงการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน ด้วยต้นทุน (Cost) ต่ำกว่า 406.75 ล้านบาทต่อเดือน ถือว่าเป็นการดำเนินโครงการที่คุ้มค่าตามหลัก Cost-Benefit Analysis

อย่างไรก็ตาม การนำมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่ประเมินได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้ต่อนั้น ต้องทราบถึงข้อจำกัดและเงื่อนไขของการนำค่าที่ได้เหล่านี้ไปใช้งานต่อไปด้วย โดยที่

มูลค่านี้อาจจะมากกว่าค่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากเงื่อนไขและสถานการณ์ที่สมมติขึ้นให้ประชาชนประเมินนั้น เป็นกรณีของการป้องกันปัญหาได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ได้ผลจริงกับทุกสถานที่ที่เด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ต และดำเนินโครงการอย่างโปร่งใส

2) การดำเนินโครงการป้องกันปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม ถือว่าเป็นสินค้าหรือโครงการที่เป็นคุณ (Merit Goods) และการดำเนินโครงการนี้ หากปล่อยให้ตลาดดำเนินการโดยลำพัง อาจก่อให้เกิดความล้มเหลวของตลาด (Market Failure) เนื่องจาก การเกิดผลภายนอก (Externalities) และปัญหาของความไม่สมบูรณ์และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกัน (Incomplete Information and Asymmetric Information) ดังนั้น ผู้ที่ดำเนินโครงการนี้ ควรเป็นรัฐบาลดำเนินการเองทั้งหมด หรือถ้าให้เอกชนดำเนินการ รัฐบาลควรแทรกแซงหรือดำเนินมาตรการเสริมด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1) กรณีรัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการเองทั้งหมด ต้องวิเคราะห์และประเมินโครงการว่าคุ้มค่าตามหลัก Cost-Benefit Analysis หรือไม่ ในกรณีที่โครงการนั้นคุ้มค่าต่อการดำเนินการแต่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรน้อยกว่าต้นทุนการดำเนินโครงการ หน่วยงานที่รับผิดชอบโครงการสามารถเรียกเก็บค่าบริการรายเดือนเพิ่มเติมจากครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อให้การดำเนินโครงการสำเร็จ โดยไม่ควรเก็บเกินค่าเฉลี่ยของมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายต่อครัวเรือน 317 บาทต่อเดือน หรือหากพิจารณาในแง่การออกเสียงทางการเมือง ไม่ควรเก็บเกินค่ามัธยฐานของมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายต่อครัวเรือนเท่ากับ 132 บาทต่อเดือน เนื่องจากครัวเรือนเกินกึ่งหนึ่งเห็นด้วยกับการจ่ายเงินจำนวนนี้

2.2) กรณีเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ รัฐบาลควรแทรกแซงการผลิตและการจำหน่าย แจกจ่ายสินค้าและบริการ เนื่องจากโครงการนี้เป็นสินค้าที่เป็นคุณ และก่อให้เกิดผลประโยชน์ภายนอก (External Benefit) สำหรับครัวเรือนที่มีบุตรหลานที่ใช้อินเทอร์เน็ต ความช่วยเหลือของรัฐบาล สามารถช่วยทำให้ผลตอบแทนจากการดำเนินโครงการนี้มากพอที่จะจูงใจให้เอกชนดำเนินการ และรัฐบาลควรทำให้สัดส่วนของผู้บริโภคที่รู้ถึงประโยชน์ของโครงการ (Informed consumer) หรือผู้บริโภคที่เต็มใจที่จะจ่ายค่าบริการจะต้องมากพอ โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย มาตรการภาษี หรือให้เงินสนับสนุน และควรให้ข้อมูลข่าวสารแก่ครัวเรือน เพื่อแก้ปัญหาของความไม่สมบูรณ์และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ไม่เท่าเทียมกัน อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจะแทรกแซงตลาดด้วยวิธีการใดให้มีประสิทธิภาพ มิได้ครอบคลุมอยู่ในงานศึกษานี้

3) จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายของผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่าง สามารถเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้ดังนี้

3.1) จากปัจจัยระดับรายได้ ที่มีผลต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย ในเชิงบวกนั้น ในกรณีที่รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดแล้วต้องมีการเรียกเก็บค่าบริการเพิ่มเติม ในรูปแบบค่าธรรมเนียมหรือภาษี ก็ควรจะพิจารณาถึงความสามารถในการจ่าย (Ability to Pay Principle) โดยอาจจะพิจารณาจากฐานของรายได้ โดยดำเนินการให้เกิดทั้งความเป็นธรรมในแนวตั้ง (Vertical equity) และความเป็นธรรมในแนวนอน (Horizontal equity) สำหรับกรณีเอกชนเป็นผู้ดำเนินการ กลุ่มที่มีความสามารถในการจ่ายก็ควรปล่อยให้ราคาเป็นไปตามดุลยภาพของตลาด แต่รัฐบาลควรจะให้ความช่วยเหลือครัวเรือนที่มีรายได้น้อย เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการนี้ได้เช่นกัน

3.2) จากปัจจัยความรู้ในการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม การมีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ความกังวลใจของผู้ปกครองในความเสี่ยงที่บุตรหลานจะเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม และการตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาของผู้ปกครอง มีผลต่อมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย ถ้าผู้ปกครองมีสิ่งเหล่านี้มากขึ้น มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายจะเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกระทำ ดังนี้

- สร้างความรู้ ความเข้าใจ และส่งเสริมให้ผู้ปกครองมีความรู้ ความตระหนักในการป้องกันปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนเชิงรุกและเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการป้องกันปัญหา ซึ่งควรจะเป็นการให้ความรู้ในภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่เน้นทางด้านเทคนิคจนเกินไป เพราะ จากผลการศึกษา พบว่า ผู้ปกครองที่ไม่มีความรู้เลยหรือมีความรู้เกี่ยวกับการป้องกันน้อยจะตอบ “ไม่ยินดี, ไม่ยินดี” ที่จะจ่ายในสัดส่วนที่สูง

- ประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ผู้ปกครองหรือประชาชนทุกระดับ ตระหนักถึงปัญหา และภัยร้ายที่แอบแฝงอยู่บนอินเทอร์เน็ตและมีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไข ให้มากขึ้น

3.3) ครัวเรือนที่มีสัดส่วนของจำนวนเด็กในครัวเรือนต่อจำนวนเด็กและเยาวชนทั้งหมดในครัวเรือนมาก จะมีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายมาก เนื่องจาก เด็กอายุต่ำกว่า 12 ปี เป็นวัยที่ยังขาดวุฒิภาวะและขาดวิจารณญาณในการเลือกรับสื่อ เพราะฉะนั้น ผู้ดำเนินโครงการควรให้ความสำคัญในการดูแลเด็กเป็นพิเศษ ควรจัดหาวิธีการป้องกันเฉพาะสำหรับเด็ก อีกทั้งจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันระยะยาวตั้งแต่เด็กๆ เช่น มีบริการอินเทอร์เน็ตสำหรับเด็กโดยเฉพาะ มีหลักสูตรการใช้อินเทอร์เน็ตที่ถูกวิธี ทั้งให้ความรู้และสร้างคุณธรรม เป็นต้น

3.4) ผู้ปกครองเป็นห่วงสำหรับเด็กและเยาวชนที่ใช้บริการที่ร้านอินเทอร์เน็ต มากกว่าสถานที่อื่นๆ เนื่องจากผู้ปกครองที่คาดว่าบุตรหลานใช้อินเทอร์เน็ตที่ร้านอินเทอร์เน็ตมากที่สุด จะมีความเต็มใจที่จะจ่ายมากกว่า เมื่อเทียบกับสถานที่อื่นๆ เพราะฉะนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึง

ควรดูแลร้านบริการอินเทอร์เน็ต และดำเนินการโครงการที่ดูแลร้านอินเทอร์เน็ตที่มีอยู่แล้วให้เป็นรูปธรรม เช่น โครงการร้านเกมสีขาว นอกจากนี้ ควรจะบังคับใช้กฎหมายปราบปรามร้านอินเทอร์เน็ตที่เป็นแหล่งมั่วสุมอย่างจริงจัง และควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการร้านบริการอินเทอร์เน็ตให้เข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการป้องกันปัญหา เช่น ให้สิทธิพิเศษในการซื้อซอฟต์แวร์ที่ถูกลิขสิทธิ์ในราคาถูก ให้เงินสนับสนุนหรือลดหย่อนภาษี

3.5) ผู้ปกครองให้ความสำคัญต่อเนื้อหาและสิ่งที่ไม่ดีและเยาวชนพบเจอบนอินเทอร์เน็ต เนื่องจากผู้ปกครองที่คิดว่าบุตรหลานใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษา จะมีความเต็มใจที่จะจ่ายน้อยกว่า เมื่อเทียบกับวัตถุประสงค์อื่นๆ ดังนั้น จึงควรสนับสนุนผู้ประกอบการอินเทอร์เน็ตที่ผลิตเนื้อหาสำหรับเด็กและเยาวชน และป้องกัน ดำเนินการลงโทษสำหรับผู้ประกอบการที่ผลิตสื่อที่เป็นภัยอันตรายต่อสังคม ในเชิงรุก ไม่ใช่รอให้เกิดปัญหาแล้วดำเนินการสั่งปิดบริการนั้น

3.6) ผู้ปกครองที่ดูแลเอาใจใส่การใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานดีอยู่แล้ว จะมีมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายน้อย แสดงให้เห็นว่าในระยะยาว ถ้ารัฐบาลส่งเสริมให้ความรู้ ถึงวิธีการดูแลบุตรหลานของผู้ปกครอง จนผู้ปกครองสามารถดูแลบุตรหลานเองได้ระดับหนึ่ง มูลค่ารวมของความเต็มใจที่จะจ่ายของครัวเรือนทั้งหมดจะลดลง ซึ่งสะท้อนถึงประโยชน์ของการดำเนินโครงการที่ผู้ปกครองได้รับจากโครงการนี้ลดลง ดังนั้น การจัดสรรงบประมาณเพื่อการดำเนินโครงการป้องกันปัญหานี้ก็น่าจะลดลง ทำให้รัฐบาลสามารถนำงบประมาณเหล่านี้ไปแก้ไขปัญหาคืออื่นๆต่อไป

4) ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรัฐบาลในอนาคต ควรจะทำงานในเชิงรุก และสร้างผลงานให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง เนื่องจากปัจจุบันมีแผนงาน กฎหมาย รองรับการทำงานอยู่แล้ว เนื่องจาก ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง (มากกว่าร้อยละ 50) ที่ไม่แน่ใจว่า มีงบประมาณ หน่วยงาน และกฎระเบียบของรัฐบาลในการควบคุม ดูแลปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม อย่างเหมาะสม เพียงพอ และมีประสิทธิภาพแล้ว หรือไม่

6.2.2) ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองควรหาความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมให้มากขึ้น เนื่องจาก ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.8) ไม่เคยหรือเคยศึกษาหาข้อมูล

เกี่ยวกับการป้องกันการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนเป็นบางครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาอื่นๆ ที่พบว่าผู้ปกครองขาดความรู้ความเข้าใจและยังตามบุตรหลานไม่ทันในเรื่องของอินเทอร์เน็ต

ผู้ปกครองควรดูแลเอาใจใส่การใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานให้มากขึ้น โดยเริ่มต้นที่จะพูดคุย แนะนำ ถึงสิ่งที่อันตรายที่แฝงอยู่บนอินเทอร์เน็ต และสิ่งที่พบเห็น หรือกิจกรรมที่บุตรหลานทำบนอินเทอร์เน็ต จะเป็นการดีหากเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ ระหว่างผู้ปกครองกับบุตรหลานในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น ใช้อินเทอร์เน็ตร่วมกับบุตรหลาน หรือให้บุตรหลานสอนการใช้อินเทอร์เน็ต เพราะเด็กและเยาวชน ต้องการเป็นที่ยอมรับ หรือคนเก่งของพ่อแม่ เนื่องจากพบว่า ผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.4) ไม่เคยหรือเคยใช้อินเทอร์เน็ตร่วมกับบุตรหลานเป็นบางครั้ง

ครัวเรือนของเด็กและเยาวชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ (ร้อยละ 67.4) มีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตที่บ้าน เพราะฉะนั้น การดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานที่บ้านจึงเป็นสิ่งสำคัญ เช่น ไม่ติดตั้งคอมพิวเตอร์ไว้ในห้องส่วนตัวของลูก ไม่ปล่อยให้เด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตตามลำพัง ตรวจสอบบิลค่าโทรศัพท์ รายการค่าใช้จ่ายบัตรเครดิต และรายงานการใช้อินเทอร์เน็ตจากผู้ให้บริการอย่างสม่ำเสมอ เป็นต้น

นอกจากนี้ การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีอยู่แล้ว แม้ว่าครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และอยู่ในสังคมเมืองที่มีวิถีชีวิตที่เร่งรีบ แต่สิ่งที่ควรปฏิบัติเพิ่มเติม เนื่องจากผู้ปกครองกลุ่มตัวอย่างกระทำสิ่งเหล่านี้กับบุตรหลานเป็นครั้งคราว มากที่สุด ได้แก่ การเปิดโอกาสให้บุตรหลานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ ในครอบครัว พูดคุยกันมากขึ้น ควรยอมรับฟังความคิดเห็นหรือเหตุผลของกันและกันมากขึ้น อนุญาตให้บุตรหลานแสดงความคิดเห็น เพื่อที่จะได้เพิ่มการพูดคุย หรือรู้ถึงความคิดของบุตรหลาน ทำให้บุตรหลานกล้าที่จะพูดคุย หรือปรึกษาสิ่งที่เขาพบเจอในชีวิตประจำวันและสิ่งที่พบเจอบนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ควรมีกิจกรรมพิเศษหรืองานอดิเรกร่วมกัน และมีวันที่สมาชิกในครอบครัวอยู่พร้อมหน้าแล้วทำกิจกรรมด้วยกันให้มากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของบุตรหลานลงได้ เนื่องจากมีกิจกรรมอื่นๆ มาทดแทนเวลาที่เข้าใช้กับสิ่งที่ไม่เหมาะสมในอินเทอร์เน็ต อีกทั้งยังเป็นเกราะคุ้มกันให้บุตรหลานจากสิ่งที่ไม่เหมาะสมเหล่านั้นด้วย

6.2.3) สถานศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ถ้าผู้ปกครองที่คาดว่าบุตรหลานของตนใช้อินเทอร์เน็ตที่สถานศึกษามากที่สุด ตอบ “ไม่ยินดี, ไม่ยินดี” ที่จะจ่ายมากที่สุด ในสัดส่วนที่สูง แสดงว่ามีความเชื่อมั่นในการดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรมีมาตรการดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนที่ได้ผลจริง รวมถึงการอบรมเกี่ยวกับภัยของอินเทอร์เน็ต และการใช้อินเทอร์เน็ตไปในทางที่เหมาะสม และในวิชาที่เกี่ยวข้องกับการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ควรมีการสอดแทรกเนื้อหาที่สร้างความรู้เท่าทันในการใช้อินเทอร์เน็ต นอกจากการสอนที่เน้นการสอนด้านเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว เพราะไม่เช่นนั้นจะเป็นไปได้ว่าเด็กและเยาวชนอาจจะไม่ใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมเฉพาะที่สถานศึกษาด้วยข้อกำหนดต่างๆ ที่สถานศึกษาได้วางไว้ แต่ไม่ได้มีความรู้ ความเข้าใจที่จะนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นๆ ที่เกิดขึ้นนอกสถานศึกษา

6.3 ข้อจำกัดในการศึกษา และข้อเสนอแนะสำหรับงานศึกษาในอนาคต

1. เนื่องจากยังไม่มียานวิจัยอื่นๆ เกี่ยวกับการประเมินมูลค่าปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย ดังนั้น การตรวจสอบว่ามูลค่างกล่าวน่าเชื่อถือหรือไม่ โดยการนำไปเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นจึงไม่สามารถทำได้ เพราะฉะนั้น งานศึกษาในอนาคตอาจจะประเมินมูลค่าด้วยวิธีอื่นๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบ
2. ถึงแม้งานศึกษานี้ได้พยายามแก้ปัญหาเรื่องความถูกต้องแม่นยำของวิธีการประเมินมูลค่าภายใต้ตลาดสมมติ บางประการ เช่น ใช้คำถามปลายปิดเพื่อลดปัญหา Strategic bias แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการของวิธีการหามูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย ด้วยวิธีการประเมินมูลค่าภายใต้ตลาดสมมติ ที่ยังไม่สามารถแก้ไขได้ เช่น เรื่อง Information effect กล่าวคือ มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายที่ได้ขึ้นอยู่กับข้อมูลข่าวสารที่ได้ให้แก่ผู้ปกครองในแบบสอบถาม เป็นต้น ดังนั้นจากข้อจำกัดดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความถูกต้องแม่นยำและความน่าเชื่อถือของมูลค่าความเต็มใจที่จะจ่าย ที่ได้จากวิธีการประเมินมูลค่าภายใต้ตลาดสมมติ
3. การคำนวณมูลค่าความเต็มใจจ่ายรวมของครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ตทั้งหมด จำนวนครัวเรือนที่ใช้ในการคำนวณเป็นการประมาณค่าของการศึกษารั้งนี้ เนื่องจากไม่มีข้อมูล หากในอนาคตมีการสำรวจจำนวนครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนใช้อินเทอร์เน็ต ก็จะทำให้มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวม จะมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากขึ้น

4. มูลค่าความเต็มใจที่จะจ่ายรวมที่ประมาณได้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประโยชน์ที่ครัวเรือนที่มีเด็กและเยาวชนที่ใช้อินเทอร์เน็ตได้รับเท่านั้น ไม่ใช่สวัสดิการทั้งหมดของสังคมหรือของประชาชนทั้งหมด (Social welfare) เนื่องจากประชาชนโดยทั่วไป อาจจะได้รับผลกระทบทั้งทางบวกหรือทางลบจากการดำเนินโครงการนี้ เช่น ประชาชนบางส่วนอาจจะไม่เห็นด้วยกับโครงการเพราะคิดว่าเป็นการปิดกั้นเสรีภาพในการรับสื่อ หรือประชาชนบางส่วนอาจจะเห็นด้วยกับการดูแลเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ หรือประชาชนบางส่วนอาจจะไม่ได้รับผลกระทบจากโครงการนี้ เพราะฉะนั้น งานศึกษาในอนาคตอาจจะดูสวัสดิการทั้งหมดของประชาชนทั้งที่ใช้และไม่ใช้อินเทอร์เน็ต สำหรับการป้องกันปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสมของเด็กและเยาวชน

5. งานศึกษานี้ ยังไม่ได้ศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการป้องกันปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตที่ไม่เหมาะสม เนื่องจาก งานศึกษานี้ศึกษาทางด้านผู้บริโภคหรือผู้ปกครอง เท่านั้น ไม่ได้มีการศึกษาทางด้านผู้ดำเนินโครงการ ดังนั้น งานศึกษาในอนาคตอาจศึกษาทางด้านการดำเนินโครงการ เช่น ความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ ต้นทุนในการดำเนินโครงการ เป็นต้น

6. การศึกษาครั้งนี้ การสอบถามในส่วนความคิดเห็นของผู้ปกครองที่เกี่ยวข้องกับบุตรหลาน ซึ่งได้แก่ การคาดการณ์พฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลาน ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นการสอบถามจากผู้ปกครองฝ่ายเดียว อาจไม่ตรงกับพฤติกรรมหรือความคิดเห็นของบุตรหลาน ซึ่งงานศึกษาในอนาคตอาจสอบถามข้อมูลทั้งผู้ปกครองและบุตรหลาน

นอกจากนี้มีประเด็นอื่นที่น่าสนใจ เช่น วิธีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นเหมาะสม ผลของการบังคับใช้กฎหมายและมาตรการเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต แนวทางสนับสนุนให้เกิดการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหานี้ของภาคเอกชนและภาคประชาชน เป็นต้น ซึ่งประเด็นดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมอยู่ในงานศึกษาครั้งนี้